

TÁRSULATI ÜGYEK.

ELNÖKI MEGNYITÓ BESZÉD.

Sztoczek Józseftől.

(Tartatott az 1871. január 4-iki közgyűlésen.)

Tisztelt közgyűlés!

A három évi cyclus, melynek tartamára társulatunk ügyeinek vezetését átvettük, immár zárakozni kezd és csak néhány perc áll még rendelkezésünkre, hogy 3 évi működésünk eredményének mérlegét bemutatva, a tisztséget, nyert a tisztelt közgyűlés bizalmából nyertünk, ugyan annak kezébe visszahelyezzük. Távol legyen tőlünk: e néhány percet arra akarni felhasználni, hogy fennhangzó szavakkal tetszetős színt igyekezzünk jelentésünknek kölcsönözni és ez által a tiszti személyzet és választmány részére az elismerést mintegy igényelni. Sőt inkább az látszik előttünk helyesnek, hogy ez ünnepélyes alkalomkor csendes öntudattal lépünk a tisztelt közgyűlés színe elé, numericus érvekben és kendőzetlen szavakban adandók számot három évi sáfárkodásunkról.

Midőn tehát e szempontból kiindulva, a tiszti jelentésekre hívjuk fel a t. közgyűlés figyelmét, röviden csak azon meggyőződésünknek akarunk kifejezést adni, miszerint az imént lefolyt triennium alatt a kir. magyar természettudományi társulat, valamint kiterjedés, úgy szellemi és anyagi érdekei tekintetében oly virágzó fejlődésnek indult, hogy annak bekövetkezését ily rövid idő alatt — 3 évvel ennek előtte csak kevesen merték várni, sokan pedig egyenesen kétségbe vonták.

Jól tudjuk, hogy ez örvendetes fordulatnak egyik kiváló tényezője társulatunk körén kívül fekszik, és hazánk állami viszonyainak kedvezőbb állapotában keresendő, de másrészt arról is meg levén győződve, hogy társulatunk saját igyekezetének és tevés-

kenységének önmagában is jelentékeny szerepe volt az eredmény kívívása körül, arra, mint ténynyé vált dologra, minden tartózkodás nélkül határozhatunk.

Kiválóbb figyelmet érdemlő mozzanat gyanánt hozzuk fel mindenekelőtt a társulati tagok létszámát, mely ennelelőtte 400—500 között ingadozván, jelenleg a 2000-et meghaladja és ez által anyagi erőnk forrásának oly mérvű táplálékot nyújt, hogy egyedül abból a legközelebb lefolyt évben 10,000 forintnyi rendes jövedelem való meríthető. A legnagyobb összeg, melyre társulatunk rendes évi jövedelme e triennium előtt rugott: 3000 forint vala.

Midőn anyagi erőnk szaporodása forog szóban, nem menthető mulasztást követnők el, hallgatással mellőzvé, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr előterjesztésére a magas képviselőház bőkezűsége a fenntebb idézett évi jövedelmet 5000 forintnyi összeggel gyarapította. Azért a t. közgyűlés közóhajtásának vélünk eleget tenni, midőn e nagylelkű, társulatunk érdekeinek előmozdítására nyert adományért ez ünnepélyes alkalommal mélyen érzett hála köszönetünknek meleg szavakban adunk kifejezést.

Ily kedvező anyagi előzmények feltüntetése mellett nem kisebb megelégedéssel tehetünk említést arról, hogy a könyvtár, mi a sikeres szellemi működésnek egyik első és fő emeltyűje, tulajdonképen a lefolyt trienniumban nyert oly elhelyezést és belterjedelmet, melynél fogva könnyen hozzáférhető levén, és szaklapokkal dúsan, önálló kitünőbb művekkel pedig az égetőbb szükségletnek megfelelően beruháztatván, valamint tudó-

mányos buvárkodásra, úgy a természettudományok mezején felmerülő haladások körüli tájékozásra és hasznos ismeret-szerzésre kedvező alkalmat, bőséges anyagot képes szolgáltatni. Az, mit ezelőtt könyvtárunknak neveztünk, alig néhány figyelemre méltó munkát s egy pár szaklapot foglalván magában, a legszerényebb igényeknek sem volt képes megfelelni.

A gyarapodott anyagi erő célszerű és hasznos befektetéséről tanuskodik továbbá a társulat közlönye, mely a két utóbbi évben, tanulságos tartalommal, gondosan kiállított *havi füzetekben* rendszeresen megjelenvén, szintén elismerésre méltó haladást mutat fel az előbbi évkönyvek és közlöny irányában, melyek egyrészt munkaerő, másrészt anyagi erőhiánya miatt csak nagyobb — többnyire évekre terjedő — időközökben jelenhettek meg.

Legkiválóbban jellemzi azonban társulatunk magasabb fejlődési fokát azon körülmény, hogy hivatottnak és képesnek érzi magát immár nem csak a szorosan vett természettudományi ismeretek terjesztését kisebbszerű pályamunkák jutalmazása által eszközölni, hanem vállalkozni arra is, hogy a gyakorlati élet igényei és az ország közgazdasági érdekeihez képest természettudományi irányban az ipar és mezőgazdaság előmozdítására célzó önálló nagyobb munkák megjelenését, anyagi és szellemi erejével közvetítse.

Igen is t. közgyűlés, miután e célra elégséges anyagi erővel rendelkezünk, és annak valószínűsítésére saját keblünkben a megkívántató szellemi erőket is feltaláljuk, javaslat fog a t. közgyűlés elé terjesztetni, hogy két ezer forintnyi jutalomdíj mellett egy vagy két ilyenmű nagyobb munka készíttetésé foganatba vétessék.

Meg vagyunk győződve, hogy ezen javaslat foganatosítása, ha azt siker koronázza: társulatunk életfolyamának láttérén tündöklő loborként fog kiemelkedni.

Midőn a mondottak szerint, társulatunk újabb fejlődése és gyors haladása felett méltán örvendhetünk, nincsen semmi okunk nyiltan be nem vallani, miszerint kitűzött célunkhoz csak közelebb jutottunk, de még nem értük el azon fokot, mely felé hivatásunkhoz képest, rendíthetetlenül haladnunk kell. Számos csatornának megnyitása szükséges még, hogy a természettudományi ismereteket a nemzet különböző rétegeibe vezetni és azokat a hazai cultura és iparértelmesség fejlesztésére gyümölcsöztetni lehessen.

Azonban ily szerzte ágazó, sokféle irányban terjeszkedő működés a lefolyt trienniumban — társulatunknak a természettudományi ismeretek népszerűsítésére irányzott pályafutása újabb korszakában — feladataink közé még nem tartozhatott. Midőn valamely folyamannak új medret készítenek, azt nem szokás és nem is szükséges annyira kitégíteni és mélyíteni, hogy keresztshelvénye már kezdetben a normalis haladás sebességének megfelelő legyen.

Alkalmas időben, akkor, midőn a folyamannak szokottnál nagyobb erőt kölcsönöz az áradat, akkor vezetik azt új medrébe, hogy önmagának munkája által kellő kiterjedést és mélységet nyerve, rendeltetésének megfelelőjen.

* * *

Ne hiányozzék tehát e társulat keblében az ügybuzgalom áradata; akkor az saját erejéből működési körét mindinkább kiszélesítve, minden irányban jótékony befolyást és hatást fog gyakorolni hazánk közművelődési érdekeinek előmozdítására.

TITKÁRI JELENTÉS.

Szily Kálmántól.

(Felolvastatott az 1871. január 4-én tartott közgyűlésen.)

Tisztelt közgyűlés!

Titkári jelentésemben, melyet most egy éve terjesztettem elő, bátor voltam az efféle jelentések szokásos alakjától eltérni, s a helyett, hogy tisztán a társulat statistikájának előadására szorítkoztam volna, megkísértettem egyszersmind, legalább nagy vonásokban, lerajzolni a közgyűlés előtt ama reformtervet, melyet a társulat választmánya maga elé tűzött, s melynek végrehajtásával engem bízott meg. A reformmú még korán sincs ugyan befejezve, nemcsak egyes részletek, hanem egész épületszárnyak is hiányzanak; de az alapozásnak már oly terjedelme fekszik előttünk, hogy a tisztelt közgyűlésnek most már módjában áll, minden további commentár nélkül, pusztán a *statistikai adatok* meghallgatása után megítélni, vajjon reformtervünk életképes-e s vajjon a megkezdett alapra lehet-e jó szerencse mellett biztosan építeni.

Társulatunk élete a következőkben nyilvánul: 1) *gyűléseiben*, 2) *kiadványaiban*, 3) *könyvtárában* s 4) *végre abban, a mi társulatunknak éltető eleme, a tagokhoz való viszonyában.*

Az 1868. február 6-án végbement tisztújító közgyűlés óta máig összesen 70 gyűlést tartottunk; és pedig 39 szakgyűlést, 26 választmányi gyűlést és 5 közgyűlést.

E 39 *szakgyűlésen*, a kisebb jelentéseket be sem számítva, 73 nagyobb előadás tartatott, és pedig

a) *a tárgyak szerinti:*

Általános természettudományi	8
Állattani	11
Ásvány- és földtani	10
Csillagtani	5
Élettani	3
Emlékbeszéd	2
Gazdaságtani	3
Növénytani	2

Természettani	19
Vegyvtani	10

Összesen: 73.

b) *az előadók szerinti:*

Abt Antaltól	2
Aujeszky Lipóttól	1
Balogh Kálmántól	4
Berecz Antaltól	3
Bernáth Józseftől	1
Bőke Gyulától	1
Dapsy Lászlótól	5
Entz Gézától	1
B. Fötvös Lorándtól	1
Fehér Ipolytól	1
Greguss Gyulától	3
Heller Ágosttól	1
Jendrássik Jenőttől	2
Kétly Károlytól	1
Klein Gyulától	1
Kondor Gusztávtól	1
Krenner Józseftől	3
Kriesch Jánostól	7
Lengyel Bélától	2
Margó Tivadartól	2
Molnár Jánostól	1
Nendtwich Károlytól	1
Papp Mártontól	1
Roller Mátyástól	1
Steiner Antaltól	1
Szabó Józseftől	3
Szily Kálmántól	6
Szontágh Miklóstól	1
Sztocek Józseftől	3
Than Károlytól	1
Thewrewk Emiltől	3
Török Auréltól	2
Wartha Vinczétől	5
Winkler Benőtől	1
34 előadótól összesen:	73

E névsorban, társulatunk régi munkás tagjai mellett, számos oly névvel találkozunk, mely most, a lefolyt triennium alatt, lép föl először e társulat gyűlésein. Ha a régi munkás tagok számát az újabban fölléptek-

höz viszonyítjuk, azt találjuk, hogy az első szám úgy áll a másodikhoz, mint 2 az 1-hez. Tehát gyarapodásunk a munkaerőben: 50%.

Az előadásokak illetőleg különösen említést érdemel még azon körülmény is, hogy ezen triennium alatt az előadások nagyobb része — 73 közül 40 — kísérletekkel és mutatványokkal volt illusztrálva. Ha tekintetbe vesszük, hogy sem a Kisfaludyterem, hol előbb gyülekeztünk össze, sem ezen díszes terem, hol most gyülesezünk, experimentális előadások tartására egyáltalában nem alkalmas, úgy nem lehet eléggé méltányolnunk az előadók részéről tanusított fáradtságot és buzgalmat, melylyel a helyi viszonyok kedvezőtlenégein győzedelmeskedni tudtak. A társulat választmányának különben alapos reménye van, hogy a szakgyülekeket már a jövő téli idénytől kezdve abban a teremben fogjuk tarthatni, mely most, itt Pesten, a par excellence kísérleti tudomány számára építettik.

Társulatunk igazgatási közege, a 24 tagú *választmány*, a lefolyt három év alatt 26 gyűlést tartott. Működésében nem szorítkozott egyedül a nagyszámú folyó ügyek elintézésére, hanem tárgyalási körébe vonta mindazon reformkérdéseket is, melyek társulatunk újjászületését elősegíthetik, s melyeknek egy részét már valósítva, más részét pedig a közel valóságos ösvényén találjuk. Nem ereszkehetem e nagy horderejű és mély alaposságú tanácskozások részletes taglalásába, ámbár örömmel vallom be, hogy ezen tanácskozások adták meg titkári működésemhez a kellő zsinórmértéket, határt kell szabnom hálám kifejezésének s kényszerítenem kell magamat, hogy csupán a legfontosabb ügyek vázlatos előterjesztése mellett maradjak.

Mindjárt 1868-ban, a jelenlegi választmány működésének első évében tárgyalás alá vétetett, nem lenne e czélszerű a természettudományi esté-

lyeket, melyek pár év előtt a budapesti közönség tetszését oly nagy mértékben kiérdemelték, az 1869-iki bőjti napokban ismét feleleveníteni. A választmány minden körülményt megfontolva, hosszabb tanácskozások után azon meggyőződésre jutott, hogy a biztos siker kockáztatása nélkül, ily estélyeket mindaddig nem lehet tartani, míg egy oly előadási terem nem áll rendelkezésünkre, mely a semmiképen nem mellőzhető experimentumok megtételére teljesen alkalmas leend. Azok után, miket előbb a szakgyülelések tartásáról szerencsém volt megemlíteni, biztos szerényünk lehet, hogy e hiányon a legközelebbi jövőben segítve lesz, s hogy így még talán a jelen év karácsony táján érdekes estélyeknek nézhetünk eléje.

A természettudományi társulat helybeli tagjainak régi óhajtaása — a mint ez több választmányi ülés jegyzőkönyvéből kitünik — könyvtári helyiségül és olvasótermül olyan szállást bérelni ki a gyűlési terem közelében, a mely, egyesítve a czélszerűséget a kényelemmel, vonzó és kedves találkozási hely legyen, hová a tagok olvasás — s a mi fő, a mi Budapesten eddig teljesen hiányzik, s a mit szakgyülelésekkel el nem lehet érni — természettudományi társalgás, kedélyes eszmecsere, kölcsönös fölvilágosítás, s a tagokat érdeklő természettudományi kérdések, találmányok, gyakorlati alkalmazások fesztelen megbeszélése céljából örömmel gyülekezhetnének össze. Ily kényelmes társulati gyűlde egyrészt a természettudományok elméleti művelői és gyakorlati alkalmazói között, másrészt pedig ezek s a haladás iránt egyébként érdekelték között — mindannyiok rendkívüli előnyére — kölcsönös, bizalmas érintkezést hozna létre; gyakori alkalmat nyújtana az újabb felfedezések, találmányok ipari fontosságának, társadalmi horderejének fejtegetésére; szóval egyik leghathatósabb tényező lehetne azon feladat megoldásában, me-

lyet a természettudományi társulat kiválóan szem előtt tart: „a közérdekű és közhasznú természettudományi ismereteket a hazában terjeszteni s a társadalom minden rétegébe szétszórva rogtatni.“

Ha 100 helybeli tag találkozónak, ki erősen meg levén győződve a társulati gyűlének nemcsak czélszerűségéről, hanem a vele járó egyéni előnyökről is, évenként talán 10 frtot fizetne a gyűlde pénztárába, úgy a régóta ápolat remény talán valósítva lehetne.

Ennek folytán a választmány még 1868. június 3-án aláírási ivet bocsátott ki s a helybeli tagokat fölkérte, hogy legalább egy évre kötelező aláírásaik által a társulati gyűlde létesíthetőségében működneek közre.

Fájdalommal kell bevallanom, hogy ezen tervünk iránt akkoriban igen csekély részvét mutatkozott; meglehet azért, mert még akkor alig ocsudtunk fel a megelőző évek apathijából, vagy talán azért is, mert az aláírási ívek a legrosszabb időben, t. i. épen a nyár derekán bocsáttattak ki. Most azonban minden oda látszik mutatni, hogy az eszme már teljesen megérett, s hogy az új választmány, ha e tervet a kellő időben ismét szőnyegre hozza, biztosan létesítheti azt, mi nekünk most két éve még nem sikerült. Sőt meglehet, hogy e terv a mai vágyaknak és reményeknek már kevés is. A társulat titkára nem egyszer hallotta különböző oldalról nyilvánítva azon nézetet, mely egyik választmányi gyűlésünkön is kifejezésre talált, hogy a természettudományi társulat, ha egyik-másik rokonirányú egylettel szövetkezne, évi törlesztések mellett egy oly ház építésére is vállalkozhatnék, mely amelleit hogy a társulati igényeknek teljesen megfelelné, néhány év múlva nem csekély jövedelmi forrást is képezne. Az új választmánynak lesz feladata, a kínálkozó tervek közül azt, mely minden risico és minden rázkodtatások nél-

kül valósítható, kiválasztani. A lefolyt három év alatt nem lehetett feladatunk, mindazt egy csapással létesíteni akarni, a mit elvben czélszerűnek tartottunk volna. Mindaddig, míg társulatunk az érdekeltséget maga iránt minden körben föl nem ébreszté, mindaddig, míg nem sikerült működésére az ország figyelmét reávonni, mindaddig lassan, mondhatnám tapogatózva kellett haladnunk, minden lépésnél ovatosan megpróbálva vajjon a talaj nem ingadozik-e lábaink alatt. Mennyire sikerült a választmánynak társulatunk működésére reáirányozni az átalános figyelmet, arról nem csak a szakgyűlések látogatottsága, nem csak ezen teremnek használhatása, melybe eddig magán a tudományos Akademián kívül más társulat nem léptetett, nem csak a tagok létszámának rapid felszökkenése, nemcsak Közlönyünk kelendősége, hanem azon morális és anyagi támogatások is tanuskodnak, melyekben társulatunkat az ország kormánya és az ország törvényhozása is részesíté. A közgazdasági valamint a közoktatási miniszterium is nem egyszer fordult hozzánk tudományos kérdések eldöntése végett. A közgazdasági miniszterium elrendelte, hogy a Természettudományi Közlöny a póstán tetemesen leebbített díjjegyekkel szállíthatassék, ugyan ezen miniszterium közlőnyünk 69-ki és 70-ki évfolyamából az iskolák számára 50—50 példányt, a pénzügyminiszterium pedig a különböző bányahivatalok számára 16 példányt rendelt meg. Legvégül említem fel azon támogatást, mely e társulat törekvéseit országos szentesítéssel látta el. Törvényhozásunk a közoktatási miniszter 1870-ki költségvetésében a természettudományi társulat országos érdekű kutatásaira és közleményeire 5000 frtot szavazott meg.

A mi a *társulat kiadványait* illeti, e tekintetben a választmány szintén igen jelentékeny változtatásokat hozott létre: a határozatlan időben meg-

jelenő folyóiratot, mely a „Természettud. társulat közlönye“ czímet viselte, 1868-ban beszüntette és 1869. januárban egy új havi folyóiratot indított meg, „Természettudományi Közlöny“ czím alatt, új alakban és egészen új irányban. E változtatás czélszerű vagy czélszerűtlen voltáról nekem, kire a választmány az új közlöny szerkesztését ruházta, legkevésbé lehet feladatomban, ép e pillanatban — midőn a t. közgyűlés számba veszi 3 éves működésünket — véleményt nyilvánítani. E tekintetben a statisztikai adatokra is bajos támaszkodni; mert két különböző irányú folyóirat relativ becisének megítélésében a kelendőséget zsinórmértékül elfogadni nem szabad. Nem is mint argumentumot kívánom fölemlíteni, csak mint *tényt* kell constatálnom, hogy a „Természettudományi Közlöny“ sokkal nagyobb kelendőségre talált, mint elődje. A régi közlöny kerek számban mindössze 600 tagnak járt; már a Természettudományi Közlönyt 1869-ben 1600 tag, 1870-ben pedig 2200 tag kapta; és az 1871-iki folyam, tekintettel a progressiv szaporodásra, már 3000 példányban állíttatik ki. A relativ kelendőségét azonban nem csupán a tagok számának tetemes nagyobbdása, hanem a könyvárusi úton történt megrendelések is mutatják. A Természettudományi Közlönynek előfizetési és könyvárusi úton eladott példányaiból 1869 és 70-ben 677 frt 20 kr. folyt be a társulat pénztárába, ide nem is számítva a miniszteriumok részéről történt megrendeléseket. 677 frt 20 kr persze még nem valami nagy összeg, de ha tudjuk, hogy a mostanit megelőző triennium alatt, t. i. 1865-től 1868-ig, az eladott közlönyökből társulatunk mindössze csak 8 ft 50 krt vett be, úgy a mostani kelendőséget nem fogjuk csekélynek találni.

Könyvtárunk jelenlegi állapotáról és azon gyors fejlődéséről, melynek az a legújabb időkben indulni kezd, nem szükséges részletesebben szólnom;

könyvtárnok úr nyomban előterjeszti saját jelentését. Sajnálattal kell azonban constatálnom, hogy a helybeli tagok, kiknek száma az 500-at meghaladja, sokkal kisebb mértékben használják könyvtárunkat, mint az valóban megérdemelné. Az imént megjelent könyvtári jegyzékből, mely pár nap múlva minden tagnak meg fog küldetni, kitünik, hogy az utósó két év természettudományi irodalma oly módon van könyvtárunkban képviselve, mint az egyetlen pesti könyvtárban sincs; és mind amellett azon helybeli tagok száma, kik könyvtárunkból, ott-honi használatra, 1870-ben könyvet kölcsönöztek ki, nem több mint 46. Meglehet, hogy e csekély használatnak oka a mérnök-egylettel történt szövetkezésünkben rejlik, s hogy tagtársaink közül sokan azért nem jelentek meg, minthogy azon téves véleményben lehettek, minthà a közösen birt termeket csak azok használhatnák, kik mind a két társulatnak tagjai. A folyó évi májusi negyedről kezdve ezen nehézség is el lesz hárítva; a duna-parti Stein-ház első emeletén társulatunk egészen külön vált és külön bejárású könyvtári helyiséggel és olvasóteremmel fog rendelkezni.

A mi végre társulatunknak a tagokhoz való viszonyát illeti, e részben teljesen megnyugtató eredményeket mutathatunk fel. Az 1867-ki évi jelentésben 659 tag van felsorolva, kik közül azonban mindjárt 1868 elején midőn a titkári ügyek vezetését átvettem, 77 nevet ki kellett hagynom; úgy hogy 1868 elején a tagok effectiv létszáma nem ment többre 582-nél. 1868 elején beléptek társulatunkba 222-en és így 1868 végén a létszám már a 800-at meghaladta. 1869-ben beléptek összesen 833-an, úgy hogy a növekedés nagyobb volt ezen egy év alatt, mint az eredeti létszám. 1870-ben a tagok száma ismét 613-mal, 1871-ben pedig, melyből még csak 4 nap járt le, megint 54-gyel szaporodott. Halál által elveszítettünk

ezen 3 év alatt 38 rendes tagot, ugyancsak 38-an önkénytesen léptek ki társulatunkból. Mindezen létszámokat leszámítva a tagok létszáma most 2228; a növekedés, a lefolyt 3 év alatt közel 400 perczentre rúg. A 2228 tag közül 554 helybeli és 1674 vidéki.

A tagok létszámának növekedésével lépést tart a társulat évi bevételeinek nagyobbodása is. 1867-ben az összes bevétel 3231 frt 8 kr, 1868-ban 4468 frt 33 kr, 1869-ben 7819 frt 98 kr, 1870-ben 14,898 frt 71 kr.

Tisztelt közgyűlés! Ha a közel multból és a jelenből szabadna következtetést vonni a jövőre, úgy bizton

lehetne állítani, hogy e társulat elérí czélját: „lassanként, észrevétlenül elfoglalja a tért, és a közönség lassanként, észrevétlenül megkedveli a természettudományokat.“ Nem szabad azonban felednünk, hogy e társulat jövője semmikép sincs biztosítva. Jöjjön — mitől rettegünk — egy ár kedvezőtlen év a hazára, érje e földet a háború viharja, úgy mindaz a mit e néhány év alatt építettünk és építeni kezdtünk, nyom nélkül el van seperve. Bár mi következzék is azonban e társulatra, a most visszalépő tisztikar nyugodt öntudattal hagyhatja el helyét. Megtette kötelességét.

PÉNZTÁRNOKI JELENTÉS

Egresy Rezsőtől.

(Felolvasott az 1871. jan. 4-ikén tartott közgyűlésen.)

Tisztelt közgyűlés!

A királyi magyar természettudományi társulat 1870 évi január 5-én tartott közgyűlésen a társulat pénztárnokává választatván, ugyanazon hó 11-én átvettem a pénztárt minden hozzá tartozó számadási könyv és irománnyal. Midőn a megválasztatásom által irántam nyilvánult bizalom és megtiszteltetésért mély hálámat kife-

jezném, bátor vagyok az általam vezetett számadások és pénztári feljegyzések alapján a tisztelt közgyűlés tudomására hozni mind azon adatokat, melyek a társulat pénztára állapotának tüzetes megismerésére szolgálnak; megjegyezvén, hogy a kiadások egyes tételeit igazoló okmányok a számadási könyvekhez csatolva.

A pénztár átadás illetőleg átvételkor a társulat vagyona állott: 10,353 forint 81 krajczárból, még pedig:

6 alapító levélben*)	,	1400 frt — kr.
Szelvényes érték-papirban**)	4630 „ — „
Befolyt alapítványok, alapítványi kamatok, népszerű előadásokból befolyt tiszta jövedelem, és pénztári		

*) Ezen alapító levelek a következők:

Kubinyi Ágoston alapító levele	500 frt.
Schwarz Gyula	„ „	300 „
Simonyi Antal	„ „ (Újházy László nevére)	200 „
Korizmic László	„ „	100 „
Papi Balogh Péter	„ „	200 „
Montedegói Albert Ferencz alapító levele	100 „

Összesen . . . 1400 frt.

**) Eme szelvényes értékpapírok a következőkből állanak:

1) Négy darab ezer forintos m. földhitelintézeti záloglevél szelvényekkel;

feleslegből 6 pesti takarékpénztári könyvre jegy-	
zett*)	4187 „ 75 „
Vége kézi pénztári készletben	136 „ 6 „
	<hr/>
Összesen	10353 frt 81 kr.

A lefolyt 1870-dik évben bezárólag december 31-ig befolyt a társulat pénztárába:

helybeli tagok évdijaiból	2520 frt — kr.
vidéki „	4562 „ — „
oklevelek díjából	1179 „ — „
eladott közlönyökből, melyekből a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium 100 példányt vett	925 „ — „
kamatokból	615 „ 71 „
örökítő tagdíjból (Báró Lopresti Árpáda alapítványa)	60 „ — „
országos évi segélyből	4999 „ 98 „
vége felülfizetésekből	37 „ 20 „
<i>s így az 1870-ik évi bevétel összesen</i>	<i>14,898 frt 89 kr.</i>

A lefolyt 1870-ik évben — december 31-ig bezárólag — ellenjegyzett és utalványozott okmányok mellett a társulat pénztárából tett kiadások:

a társulat közlönyére	4335 frt 68 kr.
a könyvtárra	990 „ 72 „
oklevelek kiállítására	231 „ 50 „
tiszti díjazásra	3292 „ 20 „
szolga-személyzetre	549 „ 56 „
házbérre	500 „ — „
bútorzásra	405 „ — „

Vegyeesekre, még pedig:

fa és világítás	45 frt 50 kr.
bélyeg- és irodai költség	568 „ 43 „
apróbb nyomtatványok	76 „ — „
vége vegyes kiadások	119 „ 24 „
	<hr/>
Összesen	809 „ 17 „

az 1870-ik évi kiadás összesen 11,113 frt 83 kr.

mely összeget az 1870-ik évi bevétel összegéből

levonván 14,898 „ 89 „

marad mint 1870-ik évi pénztári felesleg 3785 frt 6 kr.

melyeknek névértéke 4000 frt

Magában foglalja:

A Schuster alapítványt	2566 frt 2 kr.
Bugát alapítványból	500 „ — „
Scitovszky alapítványt	500 „ — „
Benedek József hagyatéki alapítványát	77 „ 62 „
A társulat pénzéből	61 „ 60 „

Befektetett értéke 3705 frt 24 kr.

2) 500 p. forintos földtehermentesítési kötvény (Hajnal alapítványa) 525 frt.

3) 100 p. forintos földtehermentesítési kötvény (Sim n Elek alapítványa) 105 „

Összesen 4630 frt.

*) Nevezetesen:

A Bugát alapítványból	1500 frt.
Népszerű előadások jövedelméből	300 „
Czapkai József alapítványa	200 „
Gschwindt Mihály „	100 „
Nagyajtai Kovács István alapítványa	60 „
Alapítványi kamatok- és pénztári feleslegből	2027 „ 75 kr.

Összesen 4187 frt 75 kr.

mely összeget az 1870-ik évi január 11-én általam

átvett 10,353 frt 81 kr.

társulati vagyonhoz adván, azt 14,138 frt 87 kraj-
czárra emeli.

Pesten, 1871. január 4-én.

EGRESY REZSŐ,
társulati pénztárnok.

Ezen kivonat a pénztári könyv tételeivel megegyezőnek találtatott. Pest,
1870. jan. 8-án.

DR. SAY MÓRICZ, m. p.
SZILY KÁLMÁN, m. p.

K Ö N Y V T Á R N O K I J E L E N T É S

Somogyi Rudolftól.

(Felolvastatott az 1871. január 4-én tartott közgyűlésen.)

Tisztelt közgyűlés!

Midőn egy évvel ezelőtt e helyen összegyűltünk, tisztí jelentésemben előadtam azon változásokat, melyeken társulatunk könyvtára az 1868-ik és 1869-ik években átment.

Most, midőn tisztí megbízatásomnak mind a három éve letelt, van szerencsém jelentésemet a társulat könyvtáráról a következőkben a lehető leg-rövidebben előadni, mit annál is inkább tehetek, miután az újabb könyvek betűrendes címjegyzéke a „Ter-

mészettudományi Közlöny“ 20-ik füzetének melléklete gyanánt épen a mai napon adatott ki, melyből a t. társulati-tagok a könyvtár jelenlegi állásáról a legjobb képet szerezhetik.

Könyvtárunk az 1868—1870-dik években a főkönyv kimutatása szerint 728 munkával szaporodott, úgy hogy 1424 kötetet képvisel, mely a könyvtár jelenleg összesen 2851 kötetet tartalmaz.

A fentebbi 728 munkából az egyes szakokra esik:

1) Akademiák, tudományos társulatok kiadványai s folyóiratokra	140 mű 499 kötetel.
2) Állattanra	67 „ 79 „
3) Ásvány-, föld- és őslénytanra	96 „ 117 „
4) Élet- és boncztanra	37 „ 41 „
5) Gazdaságtanra	66 „ 92 „
6) Nép-, út- és földleírásra	53 „ 81 „
7) Növénytanra	39 „ 44 „
8) Természettan, csillagtan és meteorológiára	110 „ 142 „
9) Vegytanra	60 „ 95 „
10) Vegyesekre	111 „ 234 „

Összesen (a régibb akadémiai sat. kiadványokkal) 779 mű 1424 kötetel.

E könyvek mind be vannak kötve, s a könyvtár helyiségében 3 szekrényben helyeztettek el.

A könyvtár az 1870-ik év folytán 46 társulati tag által használtatott, mely szám a buda-pesti tagok számával (554) összehasonlítva igen csekélynek tűnik fel.

Végül fel kell még említenem,

hogy a kir magyar természettudományi társulat az 1870-ik év folytán a következő tudományos intézetekkel lépett csereviszonyba:

1) Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse in Wien;

2) a szász altenburgi Naturforschende Gesellschaft;

3) a cambridge-i (Massachusetts) Museum of Comparative Zoölogy at Harvard College, és 4) a new-york-i american Museum	of Natural History-val; úgy hogy társulatunk jelenleg összesen 49 tudományos intézettel áll csereviszonyban.

A VÁLASZTMÁNY ELŐTERJESZTÉSE A PÁLYAKÉRDÉSEK ÜGYÉBEN.

Az 1871. január 4-én tartott közgyűlésen.

1867-re kitűzetett a Schuster-alapból a magyarországi jelesebb dohányfajok vegyelemzése. — Pályamű nem érkezett.

1868-ra ugyan e kérdés kettős díjjal ismételtetett. — Pályamű ismét nem érkezett.

1869-ben kiirattak a következő pályakérdések:

I. Készíttessék a műveltebb magyar közönség igényeihez mért „mezőgazdasági vegytan“ különös tekintettel a magyarországi termelési viszonyokra.

II. Kívánatlik a vízsemű légköri tünetek értelmes leírása és alapos megfejtése, alkalmazással Magyarország meteorológiai viszonyaira.

III. Irassanak le az irodalmi jelen források alapján Magyarország vasércze-telepei földtani és iparos tekintetben.

Mind a három pályázat zárnappjál 1870. október 31-ike volt kitűzve.

Egyetlen egy pályamű sem érkezett be.

Ennyi sikertelen kísérlet után a társulat választmánya azon szomorú meggyőződésre jutott, hogy természettudományi pályakérdések kitűzése nálunk még nem vezet célra. Nem akarván az eredménytelen pályázatok számát még szaporítani — legutóbbi ülésében elhatározta, a pályázat-hirdetés helyett az egyenes megbízás útját a t. közgyűlés előtt javaslatba hozni.

Ehez képest a választmány javaslatba hozza, hogy

1) Dr. Schenek István, a selmeczi akademián a vegytan tanára és Balás Árpád, a keszthelyi gazdasági intézetben a talajisme tanára együttesen bizassanak meg, szakbizottságilag formulázandó instructió alapján, egy a magyar gazdaközönség igényeihez mért népszerű mezőgazdasági vegytan megírásával.

A benyújtási határidő 1873. június 30-ika. — Tiszteletdíj: 2000 forint.

2) Azon esetre, ha az 5000 frtnyi országos segély 1871-re is megszavaztatik, engedje meg a t. közgyűlés, hogy

Dr. Wartha Vincze, a k. József-műegyetemen a metallurgia tanára bizassék meg, egy szakbizottságilag formulázandó instructió alapján, a következő feladat megoldásával:

„Vizsgáltsanak meg a vas és legfőbb vegyületeinek és ötvényeinek physikai és chemiai tulajdonságai, gyakorlati és elméleti szempontból, különös tekintettel a magyarországi nyers termékekre.“ — Tiszteletdíj 2000 forint.

3) A Bugát-féle alapítvány szabályzatának 1-ső és 10-ik §-a így módosíttassék:

1. §. Ezen pályakérdés megfejtésének díja az alapítványi oklevélben alapított 2000 forintos tőke 5%-os kamataiból kerülvén ki, minden három évben 300 o. é. forintnyi kamat összegből áll.

10. §. A pályakérdés minden harmadik évben a rendes közgyűlésen hirdettetik ki, a fönnebb 2. sz. alatt említett sorozat szerint a növénytudományi kérdéssel kezdvén s a földtanival végezvén.

4) Pályakérdés a Bugát-alapítványból:

„Adassanak elő kultivált növényeink betegségei, különös tekintettel azokra, melyek élődi növények által idéztetnek elő.“

Jutalom a Bugát-féle alapítványból 300 frt. Beküldési határidő 1872. jun. 30.

Ezen előterjesztésben tett javaslatokat a közgyűlés változtatás nélkül elfogadta és kihirdetésüket elrendelte.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.